

48

ELEŞTİRİ

Kahraman Çayırılı

kahramancayirli@gmail.com

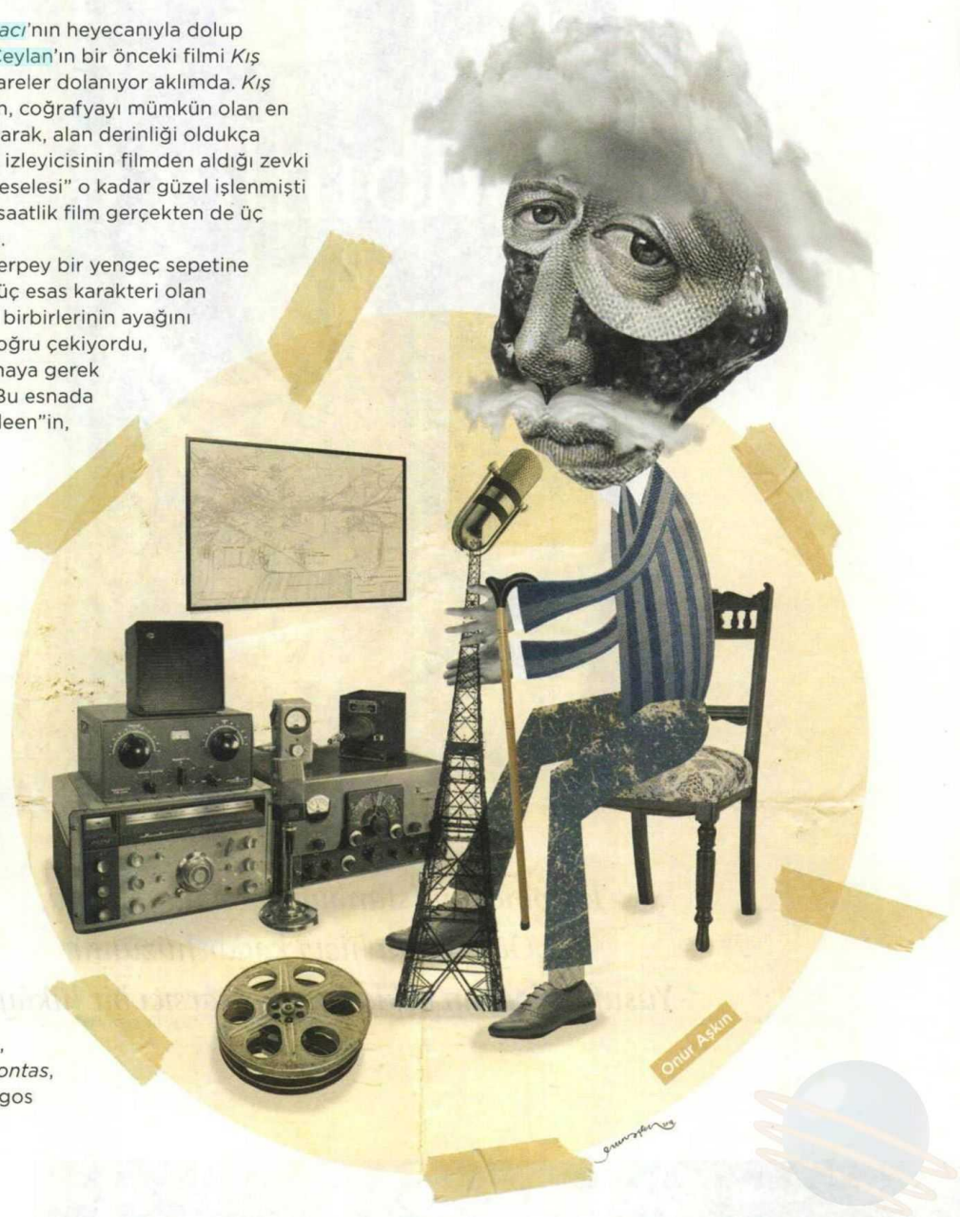
“FİLM GİBİ” DEĞİL, SİNEMANIN ROMANI

“ *Kitabı okurken sık sık, sanki bir üniversitenin sinema-radyo televizyon bölümünde film yapım süreci üzerine akıcı bir derste gibi hissediyoruz.*

Yeni filmi *Ahlat Ağacı*'nin heyecanıyla dolup taşarken, Nuri Bilge Ceylan'ın bir önceki filmi *Kış Uykusu*'ndan çeşitli kareler dolanıyor aklımda. *Kış Uykusu*'nda yönetmen, coğrafyayı mümkün olan en üst seviyelerde kullanarak, alan derinliği oldukça yüksek çerçeveleriyle izleyicisinin filminden aldığı zevki artırıyor. Filmin “meselesi” o kadar güzel işlenmişti ki, yaklaşık üç buçuk saatlik film gerçekten de üç dakika gibi geçiyordu.

Otel Othello, peyderpey bir yengeç sepetine dönüşüyordu. Filmin üç esas karakteri olan Aydın, Nihal ve Necla birbirlerinin ayağını aşağı, sepetin içine doğru çekiyordu, sepetin ağzını kapatmaya gerek kalmıyordu böylece. Bu esnada tanık olduğumuz, “spleen”in, sebepsiz, varoluşsal iç sıkıntısının altı deşiliyordu ama ne deşilme.

Felsefi, güzel ikili diyaloglar filmi dağların yukarılarına taşıyordu; çok anlamlı, çok görkemli diyaloglar. *Kış Uykusu*'nda kar yağmaya başlayınca Angelopoulos'un *Puslu Manzaralar (Topio Stin Omichli, 1988)* filminde olduğu gibi gerçeküstü bir şeyler bekledim Ceylan'dan, olmadı. *Bir Zamanlar Anadolu'da* filmi izlerken de benzer bir isteğe kapılmıştım, *Köpekdişi*'nin (*Kynodontas, 2009*) yönetmeni Yorgos

Lanthimos vd yönetmenler sayesinde Yunan sinemasında beliren tuhaf, yeni dalganın hareket ettiği sulara gittiğini hayal etmişim Ceylan'ın. Umarım başka, yeni güzel filmlerinde olur böyle bir biçem değişikliği, çünkü **Nuri Bilge Ceylan**, taşrayı da kenti de bozkırı da çok iyi resimledi bugüne kadar, çok başka topraklarda da risk almasını isterim, zaten taşra-kent çerçevesinde gerçekçi bir üslupla yapılabilecek en iyi işi yaptığını düşünüyorum.

İKİ YIRTICI HAYVANDAN SÜRPRİZLİ BİR DANSA...

Kış Uykusu, aynı zamanda birkaç yıldır kafa yordığımız birçok siyasi meselenin de altını oyuyor. Küçük çocuğun (İlyas) bakışları, büyüyünce çalışmak istediği meslek, kapı aralığında duruşu; babası işsiz ve alkolik İlyas'ın Nihal "Hanım"a yaptığı matematik, yaktığı kağıt parçaları gerçekten kusursuz bir sosyo-ekonomik arka plan inşa ediyor. *Kış Uykusu*, üzerine çok tartışılmayı hak eden, hakikaten çok güzel bir film. Kamyonetin kırılan camını, bozulan motordan gelen sesi, bozkırın sesini, Shakespeare vd alıntıları, Aydın "Bey" in kusmasını, yaralı tavşanı, "karı mezarda / çocuk fizanda" repliğini, dünyayı kadınların kurtarma ihtimalini ise şimdilik başka yazılara bırakalım. Matthias Göritz'in yeni romanı *Hayalperestler ve Günahkârlar*'da anlatılan "Gleiwitz" filminde Ceylan'ın *Kış Uykusu*'nu hatırlatan sinematografik bağlamlar var. Göritz, uzun metrajlı bir sinema filmini tersten kat ederken, genç gazeteci Velder ile Alman sinemasının önemli yapımcısı Erlenberg arasındaki röportaj, iki yırtıcı hayvanın birbirlerini gözlemlemesinden yavaş yavaş sonraki adımların dikkatlice planlandığı sürprizli bir dansa dönüşüyor. Sinema sektöründe görünenin arkasında dönen dolaplar, akla gelmeyecek işleyişler, film yapım sürecine dair tuhaf detaylar, *Hayalperestler ve Günahkârlar*'ı kat ediyor.

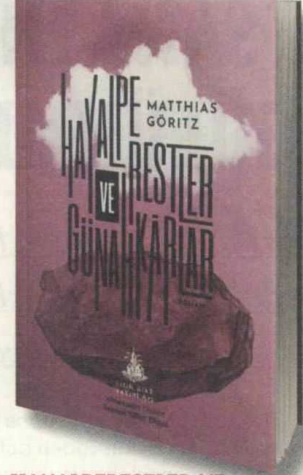
Yeni filmi Ahlat Ağacı'nın heyecanıyla dolup taşarken, Nuri Bilge Ceylan'ın bir önceki filmi Kış Uykusu'ndan çeşitli kareler dolanıyor aklımda.

Yapımcı Erlenberg'in babasından söz etmeye başlaması ile farklı bir sinema tarihine giriş yapıyoruz. Rusya-Almanya-Amerika derken, bir anda kendimizi 70'li yıllarda Jaws vizyona girmeden önceki Hollywood dünyasında buluyoruz. Filmlerin tıpkı bir reklam gibi hedef kitlelerine göre tasarlandığını, kurgularını ayrıntılarıyla anlatıyor yapımcı. Kitabı

okurken sık sık, sanki bir üniversitenin sinema-radyo-televizyon bölümünde film yapım süreci üzerine akıcı bir derste gibi hissediyoruz.

Hayalperestler ve Günahkârlar, bir yandan da *Buzda Yürüyüş* kitabını hatırlatıyor: Mısır tarlaları, traktörler, karga sesleri, samanlıklar, telaşlı hindiler, hüzünlü yağmurda geçip giden kamyonlar... Sanki Werner Herzog'un tavan arasından, daha önce hiç bilmediğimiz, eski bir yol filmini bulmuşuz ve onu izliyoruz. Herzog yazmıyor da izlettiriyor; kalem kullanmıyor da bir kişi sinemasında

gösterim yapıyordu sanki: 1974 kişi. Alman köyleri. Yeni Alman sinemasının en önemli temsilcilerinden biri olan Werner Herzog'a bir telefon gelir. 20. yüzyılın en önemli sinema eleştirmenlerinden, aynı zamanda Herzog'un yakın arkadaşı Lotte Eisner, Paris'te hasta yatağında ölmek üzeredir. Herzog, Münih'ten Paris'e yürüyerek giderse Eisner'in ölmeyeceğine ve iyileşeceğine dair çocuksu bir inançla çıkar yola. Bilinci nereye akarsa, çok içeriden yazıyordu Herzog. Her gün. Tren rayları, kağıt fabrikaları, cüce karga sürüleri... 1982 yılında sinema eleştirmeni Lotte Eisner'in Helmut Kautner Ödülü alması üzerine Herzog'un yaptığı eşsiz konuşmayla da kapanıyordu. Kar buz yağmur içinde Münih'ten Paris'e 21 günü anlatıyordu *Buzda Yürüyüş*. *Hayalperestler ve Günahkârlar*'da ise kitabın ikinci bölümünde Cannes Film Festivali'ne geçmemizle, işler iyice karmaşıklaşıyor. Yapımcı ile gazeteci arasındaki iletişim, beklenmeyecek, ilginç bir baba-oğul öyküsüne doğru evrildikçe, yapımcının anlattıklarının peşinde savruluyoruz okur olarak. Romanın yazarı Matthias Göritz'in aynı zamanda bir şair olması, *Hayalperestler ve Günahkârlar*'ın diline de sirayet ediyor. Sözün yapımcıda olduğu uzun kısımlarda bile, konu hiç sarkmıyor, acıcılık hiç azalmıyor. Yapımcı, sahne sahne tüm detaylarıyla "Gleiwitz" filmini anlatmaya başlıyor. Kâh birkaç sosyo-psikolojik analizle Lars von Trier sineması'nı hallaç pamuğu gibi atıyor, Kâh Avrupa sinemasını şekillendiren önemli sinema akımlarını birer cümleyle özetliyor. Bazı romanlar için "film gibi" ya da "sinema kadar görsel" deriz ya, *Hayalperestler ve Günahkârlar* ise kısaca sinemanın romanı. ■

HAYALPERESTLER VE GÜNAHKÂRLAR

Matthias Göritz

Yitik Ülke Yayınları

Çeviren: Yasemin Yelbay Yılmaz